

TEMATSKE MREŽE BRANITELJI

ANALIZA DRUŠTVENOG UTJECAJA

Smjernica 4 – Ratni turizam u RH – potencijal za poboljšanje ponude i mogućnosti zapošljavanja branitelja

u okviru projekta „Analiza društvenih faktora koji utječu na kvalitetu života braniteljske populacije – smjernice za budućnost“

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge ZUV HGP.

Zbor udruga veterana hrvatskih gardijskih postrojbi u suradnji s koordinatorom analize utjecaja intervencija Lukom Cetinom izradili su dokument „Analiza društvenog utjecaja- Smjernica 4 – Ratni turizam u RH – potencijal za poboljšanje ponude i mogućnosti zapošljavanja branitelja“ u okviru projekta „Analiza društvenih faktora koji utječu na kvalitetu života braniteljske populacije – smjernice za budućnost“ (UP.04.2.1.06.0004) koji je sufinanciran sredstvima Europske unije iz Europskog socijalnog fonda na poziv „Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unapređivanja uvjeta rada“.

1. O PROJEKTU

ZBOR UDRUGA VETERANA HRVATSKIH GARDIJSKIH POSTROJBI (dalje u tekstu: ZUV HGP) započeo je 28. listopada 2020. godine s provedbom projekta „Analiza društvenih faktora koji utječu na kvalitetu života braniteljske populacije – smjernice za budućnost“ (dalje u tekstu: Projekt) u suradnji sa 16 partnera iz civilnog te znanstveno-istraživačkog sektora. Projekt je sufinanciran bespovratnim sredstvima Europskog socijalnog fonda sukladno uspješnoj prijavi na poziv na dostavu projektnih prijedloga „Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unapređivanja uvjeta rada“ (dalje u tekstu: Poziv), koji je objavljen u svrhu razvijanja dijaloga i jačanje suradnje između organizacija civilnog društva, jedinica lokalne i regionalne samouprave, socijalnih partnera i visokoobrazovnih i znanstvenih institucija s ciljem kreiranja poticajnog okruženja koje će doprinijeti stvaranju kvalitetne suradnje u tematskim područjima od interesa za Republiku Hrvatsku.

Poziv je definirao 25 tematskih područja važnih za društveno-ekonomski razvoj u Hrvatskoj te se za svako područje ugovorio po jedan projektni prijedlog. Unutar tematskog područja broj 15 odabran je Projekt udruge ZUV HGP, kao strateški bitan za poboljšanje kvalitete življenja hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata. Projektne aktivnosti su obuhvatile osnivanje tematske mreže, provedbu 6 znanstvenih istraživanja te izradu više znanstvenih i stručnih članka. Rezultati projekta bit će smjernice za razvoj javnih politika, koje će u sklopu strukturiranog dijaloga biti predstavljene nadležnim institucijama i analizirane u kontekstu društvenog utjecaja. Navedene smjernice i s njima povezane predložene intervencije glavni su fokus analiza za koje se izrađuje metodologija predstavljena u ovome dokumentu.

Analizom društvenog utjecaja obraditi će se teme koje su unaprijed definirane kroz prethodne konzultacije prijavitelja s relevantnim stručnjacima:

1. javno mnijenje o braniteljima i slika kreirana u medijima
2. zdravstvena skrb za branitelje
3. radna aktivnost branitelja i uključenost u društveno poduzetništvo
4. ratni turizam u RH

5. psihosocijalni status obitelji branitelja
6. komunikacija branitelja s donositeljima odluka.

Krajnji cilj istraživanja društvenih učinaka je prikupljanje podataka koji će poslužiti u donošenju odluke o nastavljanju, modifikaciji ili eventualnom prekidu intervencije. Mjerenje društvenog utjecaja planiranih intervencija u ovome projektu ima za cilj potvrditi ispravnost definiranih smjernica.

2. PROVEDBA FOKUS GRUPE

Za provedbu kvalitativne analize društvenih faktora koji utječu na život braniteljske populacije korištena je metodologija fokus grupe sa osam sudionika. Svi sudionici pripadnici su braniteljske populacije. Fokus grupa je provedena 4. listopada 2022. u trajanju od 45 minuta te su sudionici obradili sve predviđene teme sukladno „vodiču“ za provedbu fokus grupe.

U nastavku slijedi pregled pripremljenih pitanja koja su služila za provedbu fokus grupe. Pitanja su korištena za orijentaciju sudionika te se nisu kronološki postavljala. Cilj fokus grupe bio je potaknuti diskusiju i razmjenu mišljenja kako bi moderator dobio što jasniju sliku o stavu braniteljske populacije o pojedinoj temi.

1. Koliko sudionika je upoznato sa smjernicama ?
2. Koliko sudionika je upoznato sa mogućnostima uključivanja braniteljske populacije u turističke djelatnosti vezane uz ratni turizam kao npr. Turistički vodiči, pripovjedači i slično ?
3. Da li sudionici smatraju kako je u poslijeratnim godinama turistički potencijal domovinskog rata kao povijesno važno zbivanje nedovoljno iskorišten ?
4. Da li sudionici smatraju kako je potrebno ulagati u posebne projekte koji imaju za cilj razvoj ratnog turizma kroz popis važnih lokaliteta, izradu studija o mogućnostima unapređenja turističke ponude, izradu studija isplativosti ulaganja u ratni turizam i slično ?
5. Da li sudionici smatraju da je poželjno ulagati u ratni turizam u odnosu na postojeći turizam orijentiran na „sunce i more“, odnosno da li ratni turizam doprinosi razvoju turističke ponude RH ?
6. Da li sudionici imaju interesa uključiti se u provedbu programa za jačanje ratnog turizma i na koji način ?
7. Da li bi sudionici ili članovi njihovih obitelji bili spremni raditi na projektima koji imaju za cilj razvoj ratnog turizma u RH ?
8. Da li su sudionici upoznati sa primjerima dobre prakse ratnog turizma u svijetu ?

9. Koje je mišljenje sudionika o znanju turističkih vodiča vezano za ratna zbivanja te na koji način smatraju da se znanje turističkih vodiča vezano za ratna zbivanja može unaprijediti ?
10. Da li razvoj ratnog turizma utječe na psihološko stanje braniteljske populacije i na koji način ?

S obzirom da su sudionici svoja razmišljanja i stavove iznosili kroz otvorenu diskusiju uz moderiranje voditelja, zaključci su obrađeni prema gore definiranim pitanjima (temama) te su u ovome dokumentu izneseni kronološki radi lakšeg snalaženja iako sudionici nisu kronološki odgovarali na pitanja. U nastavku slijedi pregled zaključaka sa fokus grupe:

1. Sudionici su djelomično upoznati sa smjernicom radi sudjelovanja na predstavljanju smjernica u Zadru.
2. Sudionici su upoznati sa mogućnostima djelovanja na razvoju ratnog turizma u ulozi turističkih vodiča i pripovjedača ali ističu kako je ključno promijeniti naziv ratnog turizma u vojni turizam.
3. Svi sudionici slažu se kako je potencijal domovinskog rata nedovoljno iskorišteno. Smatraju kako bi naglasak vojnog turizma trebao biti na promicanju vrijednosti mira i društvenog napretka te bi se stoga trebali orijentirati prvenstveno na gospodarske benefite razvoja nove grane turizma te bi u tom slučaju i sami bili spremni aktivnije se uključivati u aktivnosti razvoja te grane turizma.
4. Sudionici su upoznati sa lokalnim inicijativama te smatraju kako je dobra opcija razvoj društveno poduzetničkih projekata i ideja putem kojih se može turiste provoditi po rutama koje su bile važne za ratna zbivanja odnosno operacije. Sudionici su izrazili interes za razvoj ruta na lokalnoj razini ali smatraju kako je potrebno usmjeriti resurse u smjeru promicanja vojnih (ratnih) zbivanja u kontekstu promicanja poruke mira.
5. Sudionici se slažu kako bi ratni (vojni) turizam bio kvalitetna opcija nadogradnje turističke ponude te su svjesni kako već postoji turistička potražnja za turističkim uslugama takve vrste.
6. Sudionici su djelomično zainteresirani za uključivanje u programe za jačanje ratnog turizma u savjetodavnoj ulozi. Sudionici ističu kako su turistički vodiči nedovoljno educirani te smatraju kako je potrebno ulagati dodatne napore u edukaciju djece i mladih po pitanju ratnih zbivanja s obzirom da mlade osobe imaju više energije za aktivno bavljenje turizmom a upravo kroz edukaciju mlade osobe će se senzibilizirati o ratnim zbivanjima i temama što će utjecati na promicanje povijesno važnih zbivanja i kroz turizam.
7. Sudionici smatraju kako bi se mogli uključiti kroz društveno poduzetničke projekte te postoji i mogućnost uključivanja obitelji ali ne mogu konkretno odgovoriti dok ne postoje jasno razrađeni projekti.
8. Svi sudionici upoznati su sa nekim primjerima dobre prakse ratnog turizma u svijetu poput muzeja tenkova u Sloveniji, obilaska plaže Dunquerque u Francuskoj, muzeja Aushwitz u Poljskoj i slično. Sudionici su svjesni kako upravo takvi primjeri pozitivno utječu na nacionalnu povijest i svjesnost o istoj među posjetiteljima te se navedeni primjeri mogu sagledavati i kao primjeri za razvoj ratnog turizma u RH.

9. Sudionici su svjesni kako su turistički vodiči nedovoljno educirani te predlažu obaveznu edukaciju po pitanju ratnih zbivanja. Postoji i mogućnost da se branitelji uključe u razne oblike edukacije i to na lokacijama gdje su djelovali za vrijeme rata kako bi vodiči dobili jasan uvid u povijesno važna ratna zbivanja u njihovoj okolini.
10. Razvoj ratnog turizma uvelike utječe na psihološko stanje branitelja jer utječe na pokretanje javnog dijaloga o ratnim zbivanjima ali razvoj ratnog turizma kao edukativnog koncepta za nadogradnju postojeće turističke ponude može utjecati na promicanje pozitivne slike o braniteljima u društvu što u konačnici pozitivno utječe na psihološko stanje braniteljske populacije.

3. PROVEDBA ANKETNOG ISPITIVANJA

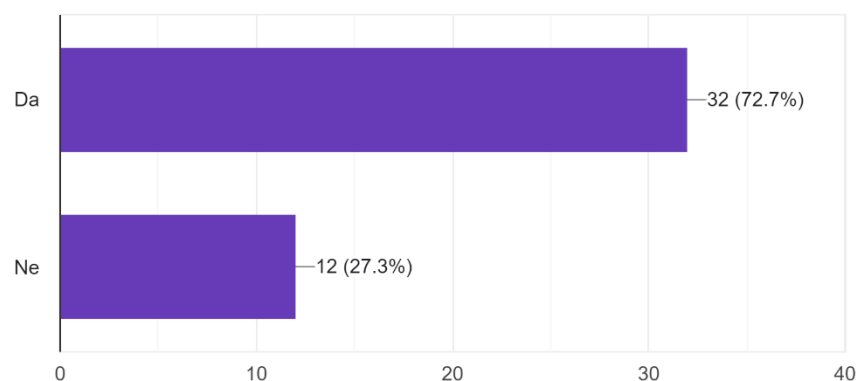
Za potrebu provedbe anketnog ispitivanja voditelj je izradio anketni upitnik putem alata google forms koji je diseminiran braniteljskoj populaciji. Ukupno je na upitnik odgovorilo 31 osoba te su svi ispitanici odgovorili na sva obvezna pitanja. U nastavku slijedi pregled anketnog upitnika te sumirani odgovori ispitanika.

Prva sekcija ankete sastoji se od pitanja vezanih za mišljenje o stanju ratnog turizma u Hrvatskoj i potreba za razvojem ratnog turizma.:

1. U prvome pitanju branitelji su mišljenje o mogućnosti da se Hrvatska kao država kolektivno „srami“ Domovinskog rata u kontekstu turizma:

Smatrate li da se Hrvatska "srami" Domovinskog rata u kontekstu turizma ?

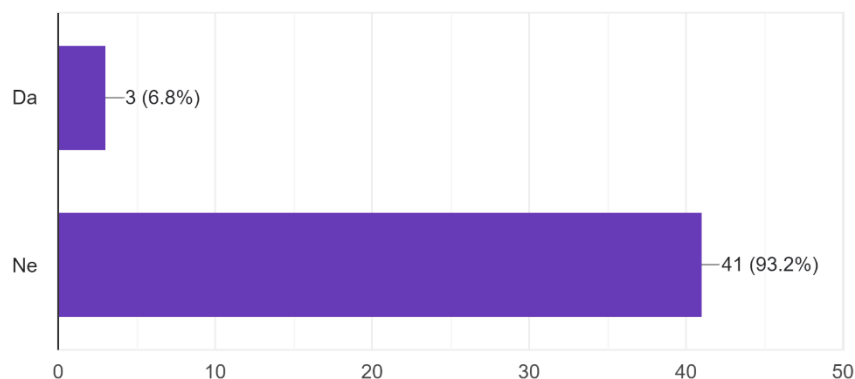
44 responses

2. Branitelji su se u drugome pitanju izjasnili o mišljenju vezanom za edukaciju turističkih vodiča na temu Domovinskog rata:

Smatrate li da su turistički vodiči dovoljno educirani o Domovinskom ratu ?

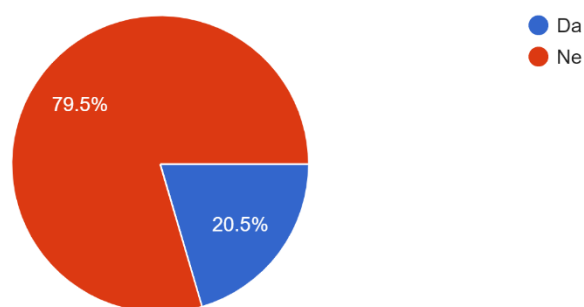
44 responses

3. U trećem pitanju branitelji su se izjasnili o primjerima uključivanje braniteljske populacije u razvoj ratnog turizma:

Jeste li upoznati sa primjerom uključivanja braniteljske populacije u razvoj ratnog turizma ?

44 responses

4. Branitelji su naveli primjere uključivanja braniteljske populacije u razvoj ratnog turizma:

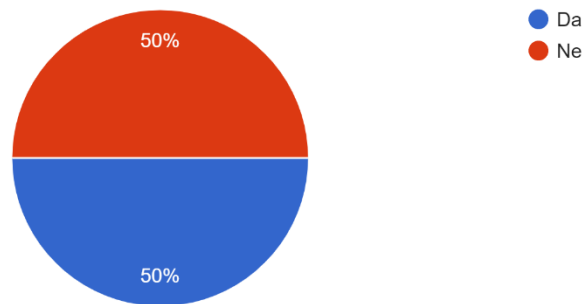
- Putevima specijalne policije, Bitka za Vukovar itd. u organizaciji strukovnih postrojbi iz DR
- Samo oni gdje su prijateljske veze u pitanju. Na mom području u Lici, Udruge iz rata previše političke.
- Muzej d.rata u Dbk
- Branitelji kao turistički vodiči
- Najbolji primjer je Vukovar
- Već par godina organiziramo posjet djece s područja Zagreba obilasku bojišta na Banovini (Farkašić, gdje se nalazi spomenik i tenk. Farkašić mjesto gdje se vodila

značajna bitka, pripadnici 2. gbr Gromovi imali važnu ulogu i obranili prodor neprijatelja prema Zagrebu, mjesto predaje 21. korpusa kod Gline.

5. Branitelji su petom pitanju odgovorili da li su posjetili Muzej domovinskog rata u Karlovcu, koji se koristi kao primjer razvoja ratnog turizma u RH:

Jeste li posjetili Muzej domovinskog rata u Karlovcu ?

44 responses

6. Branitelji su u posljednjem pitanju sekcije naveli lokalitete za koje smatrate kako bi bili zanimljiva turistička atrakcija a u kontekstu Domovinskog rata:

- Zadarsko zaleđe
- Vukovar
- Velebit
- Lika, Zadarsko zaleđe, Dubrovnik, Cavtat, Banovina i dr.
- U Lici ima hrpa lokaliteta koji se nažalost ne koriste i ne obilaze.
- Lipik, Škabrnja, Slunj, Gospić, Petrinja, Dubrovnik, Šibenik, Zadar.
- Srđ, rt Prevlaka, Knin, Plitvice - Josip Jović, Maslenica i Zadarsko zaleđe, Gospić - Medački džep i Ličko ratište, Turanj - Karlovac, Pakrac i Kusonje sa Spomen obilježjem Trokut, Okučani, Slav. Brod i spomen obilježje Prekinuto djetinjstvo, Vukovarsko sa svim lokacijama i Grad Osijek.
- Velebit, Banovina, Dalmatinsko zaleđe i Južno bojište
- Pola Republike Hrvatske
- Gospić, Vukovar, Dubrovnik
- Srđ, Maslenica, Velebit, Dinara, Gospić,
- Lika, Zadar, Šibenik
- Ima ih puna Hrvatska... Velebit
- Vukovar zadar dubrovnik knin
- Tamo gdje se rat i dogadjao, ali ne postavljanjem spomenika u svakom selu, koje služi u politicke svrhe.
- Zeljava, Vukovar, Osijek, Zadar, Dubrovnik, Karlovac, Centrala Žrnovnica, Knin

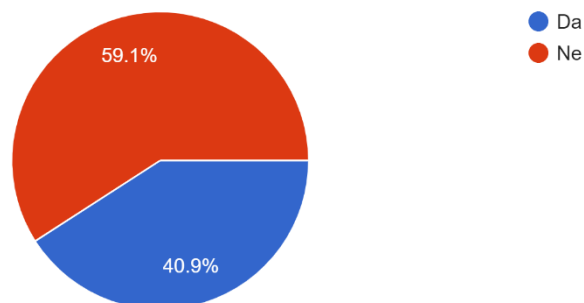
- Velebit, Dinara
- Karlovac, Sisak, Pakrac
- Velebit, Dinara, Maslenica, Pakrac, Gospić, Plitvice
- Otok Molat, otok Vis, Sjeverni Velebit, Vukovar
- Ilok, Vukovar...
- Dugo Selo, Hrvatska Kostajnica, Ljubovo, Korenica, Udbina i posebno Podlapaća.
- Banovina
- Zadar, Šibenik, Knin, Dubrovnik i mnoga druga mjesta.
- Lipki, Pakrac i Daruvar

Druga sekcija ankete sastoji se od pitanja vezanih Uključivanje branitelja u razvoj ratnog turizma:

7. U sedmom pitanju branitelji su iznijeli iskaz interesa za uključivanje u aktivnosti planiranja i provedbe razvoja ratnog turizma:

Da li ste zainteresirani za uključivanje u aktivnosti planiranja i provedbe razvoja ratnog turizma (kao savjetnik, vodič ili u drugoj savjetodavnoj ulozi) ?

44 responses

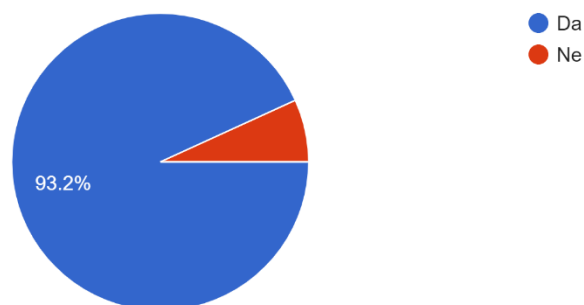

8. U sedmom pitanju branitelji su iznijeli mišljenje o mogućnosti da djeca hrvatskih branitelja rade kao turistički vodiči:

Slazete li da djeca hrvatskih branitelja predstavljaju odlične kandidate za stjecanje licence turističkih vodiča i širenje istine o Domovinskom ratu ?

44 responses

9. U posljednjem pitanju ankete branitelji su iznijeli mišljenja, komentare i stavove vezane za temu u opisnom obliku (odgovori nisu uređivani ni oblikovani već se navode doslovno radi potrebe kasnije detaljne analize odgovora u završnome dokumentu):
- Potrebno je više raditi po ovoj temi.
  - Neka turističke i putničke agencije daju u svojim ponudama Stazama Domovinskog rata
  - Aktiviranje projekta "Dom specijalne policije sa spomen obilježjem na Velebitu" u suradnji sa USJP PU VŽ RODA za koji su izrađene geodetske podloge i idejno rješenje....., a glavni projekt je bio u pripremi.....
  - Braniteljska populacija je bitna i svakako dobro dosla u turizam, ali prvenstveno ljudi koji su prilagodljivi turizmu, bez politickih konotacija. Pobornik sam manje je vise. Sto znaci fokus na 2 ili 3 lokacije, Slavonija, Lika i Dalmacija.
  - Razvoj ratnog turizma na Velebitu
  - Stavljanje vojnog kompleksa na otoku Molatu u turističku namjenu (obnova i revitalizacija)
  - Dokle državu Hrvatsku vode ljudi koji su bježali, izvlačili se kao nesposobni, školovanje u drugim državama, dokle javno obmanjuju javnost, smjenjuju ministre brže nego mjenjaju čarape, sudstvo radi godinama poževim koracima ne može biti dobro. Jedina svjetla točka je ulazak u EU i da se vlade, ma sve službe gledaju pod povećalom. Da tek sada osjeti se veća sugirnost u EU.
  - Zapovjednici ratnih postrojbi imaju najviše informacija i njih bi trebalo maksimalno uključiti u planiranju.

Za više informacija o korisniku:
Zbor udruga veterana hrvatskih gardijskih postrojbi, Avenija Dubrava 220,
10 000 Zagreb, 091/883-4176,
www.zuvhgp.hr, zuvhgp@gmail.com

Za više informacija o EU fondovima:
www.strukturnifondovi.hr
www.esf.hr